

НАЦІОНАЛЬНИЙ АвіАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

(Україна)

Гуманітарний інститут

Кафедра

англійської філології

і перекладу

СІБІРСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

(Російська федерація)

Інститут економіки, управління

та природокористування

Кафедра

ділової іноземної мови

НАЦІОНАЛЬНИЙ АвіАЦИОННИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

(Україна)

Гуманітарний інститут

Кафедра

англійської філології

і переклада

СІБІРСЬКИЙ

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(Російська федерація)

Інститут економіки, управління

і природокористування

Кафедра

ділового іноземного мови

ФАХОВИЙ ТА ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА

Програма

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

17.04 - 18.04. 2015

Програма

VIII Международной научно-практической
конференции

СПЕЦІАЛЬНИЙ И ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПЕРЕВОД: ТЕОРИЯ, МЕТОДОЛОГИЯ, ПРАКТИКА

Київ

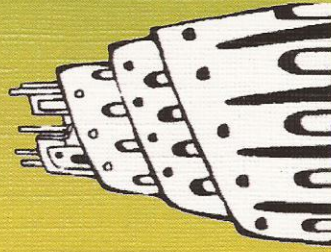
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY
Department of English Philology and Translation
(Ukraine)

SIBERIAN FEDERAL UNIVERSITY
Department of Business Foreign Language
(Russian Federation)

GENERAL AND SPECIALIST TRANSLATION / INTERPRETATION: THEORY, METHODS, PRACTICE

8th International Conference Papers

17-18 April, 2015

Kyiv
2015

21. Якобсон, Р. О. Лингвистика и поэтика [Текст] / Р. О. Якобсон // Структурализм: «за» и «против». – М.: Прогресс, 1975. – С. 193–230.
22. Bassnett, S. *Constructing Cultures: Essays on Literary Translation [Text]* / S. Bassnett, A. Lefevere. – Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 2001. – 143 p.
23. Lefevere, A. *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame [Text]* / A. Lefevere. – London & New York: Routledge, 1992. – 169p.

Юрій Стецько
м. Київ, Україна

Художній переклад як форма творчості

За усіх часів художній переклад виконував об'єднавчу роль, був засобом взаємозбагачення націй і народів. Тож і тема творчості у дослідженнях з проблем художнього перекладу завжди була предметом уваги. Однак особливої актуальності вона набула з часу так званого «постмодерністського повороту» у лінгвістиці, який проявився лібералізацією вимог до перекладу, утвердженням синергетики як методології. Тож метою нашої розвідки є аналіз творчості в художньому перекладі уже в імперативах постмодерну.

Відомо, що за часів модерну перекладознавство знаходилося у полоні уявлень про недоторканність авторського тексту, про його безумовну неперекладність. Панувала думка, що «все без виключення художественные произведения невоспроизводимы, какими бы ни были формы их воспроизведения; неповторность любого творческого акта заложена в индивидуальности автора» [2, с. 165]. Тож перекладачу відводилася роль пасивного транслятора авторського бачення дійсності, дослівного відтворення тексту, що не могло не відбитися на якості художніх перекладів, а назагал і на міжкультурній комунікації.

Імперативи постмодерну внесли свої корективи у теорію перекладу; вони проявилися у звільненні теорії перекладу від рудиментів модерну: тотального об'єктивізму, детермінізму, догматизму, мислення на користь релятивізму, інтелектуалізму, суб'єктивізму, бачення тексту відкритою лінгвосистемою, доступною для перекладацьких інтерпретацій, для відображення особливостей однієї мовної культури засобами іншої. За нової методології знімається низка вимог щодо фіксованої значущості тексту, визнається, що актом створення смислу є переклад. Змінилося бачення не лише ступеня перекладності твору, а й ролі перекладача, – визнається її співмірність із авторською у тлумаченні дійсності. Один із провідних мислителів, автор *esse*

«Смерть автора» Р. Барт недвозначно висловився щодо руйнування монополії автора на смисл тексту, недоторканності його інтенцій на користь «народження перекладача» як співатора художнього твору в іншомовному прочитанні. Відкритість тексту для естетичного творення на іншій соціально-культурній ґрунт – головне досягнення постмодернізму. Під цим кутом зору ми і розглядаємо художній переклад як форму творчості.

За усього розмаїття визначень творчості проглядається спільна риса, що творчість це цілеспрямована інтелектуальна діяльність з творення «якісно нової матеріальної чи духовної цінності, ідеї, – того, що не виводиться безпосередньо із наявної даності. У процесі творчої діяльності суб'єкт неодмінно рефлексує стосовно процесу осмислення авторського бачення дійсності, формує нову реальність. Психологія творчості виявляється у тому, що перекладач відтворює власне світобачення у мові перекладу. Художній переклад як різновид творчості потребує психологічних, інтелектуальних потенцій суб'єкта, на порядок вищих, ніж ті, які забезпечують просте дослівне відтворення тексту. Творчо переосмислюючи авторські інтенції, створюючи нову реальність мовою перекладу, суб'єкт реалізує власну самість. У постмодернізмі розмивається межа між творчим переосмисленням твору та створенням нової реальності.

Показовим у цьому плані нам видається приклад, наведений А. Алексеевим, коли перекладач перетворив російських революціонерів у італійських карбонаріїв, коли французів одягнув у «чипки й киреї», коли представники епохи Відродження в перекладі заговорили мовою «вуйків з-під Коломиї», а французьке слово «l'oncele» переклав як «вуйко». «Переводчики не только творили все эти чудеса, но во многих случаях заметно сокращали, а то и переиначивали авторский текст» [1, с. 7]. Наскільки виправданним є таке «переиначивание» авторського тексту, – питання світоглядної позиції, націоналістичної налаштованості перекладача. Тут, можливо, відіграла роль національна самосвідомість перекладача, його прагнення піднести українську культуру на рівень світового значення.

Переклад художнього твору не є можливим без творчого конструювання, фактору інференції у процесі адаптації іншомовних маркерів до національно-маркованої концептосфери на потребу реципієнта. Перекладач є одночасно і читачем, і інтерпретатором чужих думок з позицій власних світоглядних, ціннісних орієнтацій. У постмодернізмі актом творення смислу є переклад. Тож погодьмося із Ю. Андруховичем, що «постмодернізм – єдиний можливий сьогодні спосіб мистецького вислову» [3, с. 66].

Красномовним прикладом такого «єдино можливого способу мистецького вислову» є «Гамлет...» в перекладі Ю. Андруховича. За усієї неоднозначності в оцінках його перекладацької творчості (ремінісценції, вольності у ставленні до авторського тексту) все ж варто зважити на естетичну орієнтацію його перекладу на пересічного українського читача. Як він сам зазначає, «я особливо ніжно ставлюся до тих своїх читачів, котрі перебувають поза літературним світом» [там само]. Його «особливо ніжне ставлення» до українського читача виявляється у радикальній модернізації твору, інтерпретації шеєспірівських інтенцій на потреби українського читача, широко використавучи фразеологізми, жаргонізми, наповнюючи переклад сарказмом, просторіччям, «живим словом» українства, що інколи межує з ненормативною лексикою. Наприклад, наближаючи іншомовний текст до культури сучасного українського читача, у Ю. Андруховича Гамлет говорить: «Старий мудака, зануда», «а тепер якийсь пришепелок тріумфує над ним!», «ну, вже цей суций син то був усім придуркам придурок!», так само щодо мови короля: – «Зациклився, мов баба в голосіннях», або Лаерта – «Я виблядок, зачатий рогацем І курвою!» [4]. Погодьмося, що літературна естетика перекладу Ю. Андруховича цілком у дусі лексичних вольностей українського козацтва. Таке різнобарв'я мови перекладу надає твору не лише українського національного забарвлення, а й самотунтності.

Феномен творчості у перекладах Ю. Андруховича відбився гармонійним поєднанням фактуальності та фікційності. У нього зміст перекладу авторського тексту є наслідком проведення аналогій між історичними епохами, культурними традиціями, реаліями суспільного буття, насущними проблемами, з якими стикаються нації.

Таким чином, надання національного колориту іншомовному твору залежить від творчого хисту перекладача у виборі засобів національної мови, функціонально відповідних авторським, глибоких знань духовного життя нації, її ментальних особливостей. Означене підносить перекладача на рівень митця, співірний із самим автором твору.

Таким чином, у постмодерністській концептуалізації перекладач як суб'єкт творчості бачиться вільним у виборі способів відтворення національних особливостей мови оригіналу мовою перекладу, тож і його роль бачиться паритетною із авторською. Тож художній переклад як особлива форма творчості становить свого роду рефлексію, яка, за словами М.Бахтіна, становить «мысли о мыслях, переживання переживаний, слова о словах...». Це положення нами бачиться ключовим в аналізі художнього перекладу як форми творчості. Утім запропоноване бачення феномену творчості у

перекладацькій діяльності ніяким чином не претендує на остаточність висновків і може розглядатися лише як заклик до полеміки.

Література

1. Алексеев А. Когнитивная контрастная стилистика и перевод // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць. – К.: Аграр Медіа Груп, 2014. – С. 3-8. 2. Алексеева М. Осмысление феномена непереводимости философами XX столетия // Вопросы философии № 2, 2014. – С. 164-171. 3. Андрухович Ю. Пост-модернізм – не напрям, не течія, не мода / Ю.І. Андрухович // Слово і Час. – 1999. – № 3. – С. 61-66. 4. Шекспір В. Гамлет, принц Данії. Переклад Ю. Андруховича. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chetvet.com.ua/n10/gamlet_1a.htm.

Аліна Степаненко, Алла Сітко
м. Київ, Україна

Синтаксичні особливості українського перекладу англомовної науково-технічної та художньої літератури

З-поміж численних проблем, які вивчає сучасне мовознавство, важливе місце займає вивчення лінгвістичних аспектів міжмовної діяльності, що називають «перекладом» або «перекладацькою діяльністю». Будь-який випадок, коли текст, створений на одній мові, перевиражається засобами іншої мови, ми називаємо перекладом. При цьому термін «текст» розуміється гранично широко: мається на увазі будь-яке усне висловлювання і будь-який письмовий твір від інструкції для холодильника, наприклад, до роману.

З метою адекватного перекладу змісту іншомовного тексту перекладачі вдаються до різноманітних трансформацій, які повністю або частково змінюють структуру речень оригіналу. Переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичних трансформацій, до яких у першу чергу варто віднести перебудову речення (зміна його структури) та інші заміни – як синтаксичного, так і морфологічного порядку. Велике значення також мають додавання й вилучення одного чи кількох слів.

Проблеми перекладацьких трансформацій розглядали в своїх роботах Л.С. Бархударов, Є.В. Бреус, В.М. Комісаров, Л.К. Лагішев, Я.Й. Рецкер, А.В. Федоров, О.Д. Швейцер та ін. Між тим, проблема перекладацьких трансформацій взагалі й граматичних зокрема продовжує залишатися актуальною.